

JUHÁSZ ERZSÉBET: ÚTTALAN UTAIM

Juhász Erzsébet minden lényeges gondolatának, tematikus kulcsfogalmának, motívumának előlétele, múltja, gazdag szellemiséggel kibontakoztatott története van – korábbi könyvei sajátos szövegelőzmények. Ezen a történeten belül lehet különös hatásuk, szerepük, fontosságuk az *Úttalan utaim* darabjainak. Mindenekelőtt ebben a történetben jeleznek hangsúlyokat, kiemeléseket, mutatnak fel ismétlődésekben elmélyülő jelentéseket és válnak maguk is egyre intenzívebbé. De nővműként ható intertextuális kötődéseket is teremtenek, és eddig kidolgozatlanul hagyott összefüggéseket kreálnak a tájékozódás egzisztenciális aspektusait illetően, a nomád szellem létmódját, az örök úton-lélet képezve le, az alany új koncepciójának érintésével. Az érintőlegesség következtében a széthelyeződés jól érzékelhető, de végül is „minden út egyetlen pontban fut össze”: az Én terében. Az úttalan utakat a tudat léthelyeiként világítják meg a szövegek, amelyeknek a szellemi önteremtés folyamatában van változó méretű konstruktív értékük.

A kötet műfaji sokrétűsége, beszédmódbeli gazdagsága, a gondolati-indulati-érzelmi elemek kavalkádjá a „minták és alakzatok” egymásra mutatása dinamikus szemléletet követel. Az egyértelműen narratív szövegeken kívül esszé/levéleszé, olvasmányélményből kibomló, kulturális nézőpontú, izgalmasan szabálytalan gondolatfutam és széles perspektívájú, könyvismertető/műelemző elmélkedés oldódik fel egymásban, hogy a próza kategóriáját sokoldalúra csiszolt prizmaként írja le.

Műfaji lényegük szerint szövegenként eltérő világok ezek, az egyesével születés szabadságában fogant, mégis a gondolkodás egységét tükröző világok jól összehangolhatók egy nagyobb kompozíció igényével. Ez a kötetkompozíció, élén a címmel (a fosztóképzős figura etymologiaszerű jelzős szerkezettel), a döbbenetesen találó *Úttalan utaimmal*, a kötetet három részre tagoló, jó érzékkel megválasztott belső címmel, Juhász Erzsébet egy hatásos architekturális gesztusának számít. A szövegek – bár van annyi belső erejük, hogy nem hagyják eltűnni a szétszórtságban való lét nyomait – egybeolvashatók egy kisebbségi diskurzus részeként is. Az architekturális szándék nyomán kialakult rendben, a szomszédságból, egymásmellettségéből eredő értelmi hálóban, polarítások sorozatában nyer megfogalmazást, hogy „emberöltönyi átmenetiség az élet”, s azoké, kiknek itt, e sehol-létben élni adatott, a kettős kötődés–kettős marginalitás léthelyzetében telik, mindvégig eltévedőfélben, mindvégig távozóban, s mégis örökre távozzhatatlanul. A virtuális kimozdulásokhoz, a „röghöz kötött világcsavargáshoz” hátteret és közeget az otthonosságként megélt szorongás nyújt. A tájékozódás biztonsága utáni vágy a kötet szinte minden írására kiterjedő bonyolult szellemi élmény. Egybevon elvonulást, emlékezést és kontemplációt.

Miért nem a regénygondolkodás, a novellisztikus formaszervezés menedékét választotta a szerző?

Mert a regényi közzétettségség létértelmezés, a poétikai alakítás eredménye és az alakító viszonylatában az előbbi függetlenségi harca lenne a hangsúlyos, e könyv esetében pedig a szerző szabadságtörekvése az erőteljesebb: megírta, hogy szabad legyen tőle.